

Perspektiva naših otoka

(DRUŠTVENI DOGOVOR O POLITICI RAZVOJA JADRANSKIH OTOKA)

Krševitost zemljišta, ogoljelost, pomanjkanje vode, pomanjkanje obradivog zemljišta, zaostalost i nepotpunost infrastrukture, slaba privredna razvijenost i izoliranost, iseljavanje i neuravnoteženost strukture stanovništva samo su neka obilježja jadranskih otoka.

Analiza stanja na jadranskim otocima rađena na osnovi mnogih znanstvenih radova za pojedine otoke, za privredne i društvene djelatnosti na jadranskim otocima te najnovije studije Instituta za ekonomska istraživanja Ekonomskog fakulteta Zagreb, Sveučilišta u Zagrebu rađene za potrebe izradbe Društvenog dogovora o politici razvoja jadranskih otoka pokazuju da ukupnost stanja na jadranskim otocima odgovara svim kriterijima za utvrđivanje nerazvijenosti prostora. Dogovorom o osnovama Društvenog plana SR Hrvatske o politici regionalnog razvoja i razvoja privredno nedovoljno razvijenih krajeva u razdoblju od 1981. do 1985. godine neka pitanja specifične problematike društveno-ekonomskog razvoja jadranskih otoka treba riješiti posebnim društvenim dogovorom.

Sudionici Društvenog dogovora su do srpnja 1985. godine usuglasili i prihvatili tekst Društvenog dogovora. Sudionici dogovora su:

— Sabor Socijalističke Republike Hrvatske, skupštine zajednica općina Split i Rijeka, skupštine općina Biograd, Brač, Cres-Lošinj, Dubrovnik, Korčula, Krk, Lastovo, Hvar, Pag, Rab, Split, Šibenik, Trogir, Vis i Zadar (u daljnjem tekstu: općine sudionici ovog Dogovora);

— Samoupravna interesna zajednica za ceste Hrvatske, Republička vodoprivredna interesna zajednica, Samoupravna interesna zajednica potrošača električne energije i Zajednica elektroprivrednih organizacija Hrvatske, Radne organizacije PTT prometa Rijeka, Zadar, Šibenik,

Split i Dubrovnik i Zajednica radnih organizacija PTT prometa u SR Hrvatskoj, te Radna organizacija »Jadrolinija« Rijeka;

— Privredna komora Hrvatske te osnovne privredne komore Rijeka, Split i Zadar;

— Zadružni savezi Rijeka, Split i Zadar;

— Republička zajednica za znanstveni rad, Savez samoupravnih interesnih zajednica zdravstva i zdravstvenog osiguranja, Republička samoupravna interesna zajednica za socijalnu zaštitu, Savez samoupravnih interesnih zajednica odgoja i osnovnog obrazovanja, Republička samoupravna interesna zajednica usmjerenog obrazovanja, Republička samoupravna interesna zajednica u oblasti kulture, Samoupravna interesna zajednica mirovinskog i invalidskog osiguranja individualnih poljoprivrednika Hrvatske i Republička samoupravna interesna zajednica fizičke kulture i Vojno-pomorska oblast u Splitu.

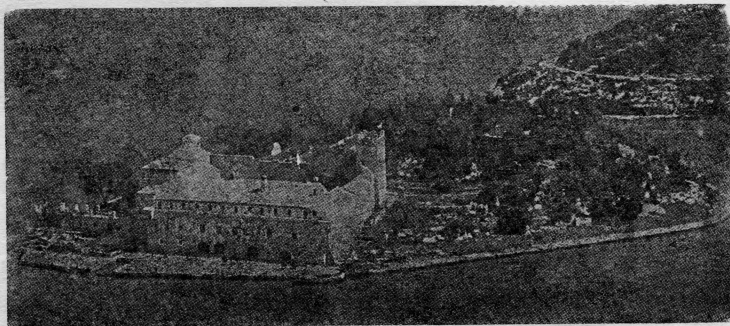
Što su se sudionici dogovorili i kakav zajednički interes i osnovne ciljeve razvoja jadranskih otoka su utvrdili:

Osnovno polazište je da je to zajednički interes radnika i radnih ljudi općina na tom prostoru, ali i ostalih sudionika, da stanje osobito manjih i srednjih otoka je nezadovoljavajuće, uzrokovano između ostalog specifičnostima njihova prometno geografskog položaja i neodgovarajućom izgrađenošću materijalnih preduvjeta, te da jadranski otoci istodobno posjeduju određene prostorno-klimatske uvjete za razvoj turizma i dijela proizvodnje hrane.

Smatralo se da je u rješavanju različitosti u stanju mogućnostima i potrebnim uvjetima društveno-ekonomskog razvoja potrebno donošenje odgovarajućih selektivnih rješenja. Da bi se ostvario brži i skladniji razvoj, potrebno je utvrditi programe dugoročnog razvoja pojedinih otoka, postupno poboljšati infrastrukturu i osnovne uvjete života stanovništva na otocima. Za-

Brna na otoku Korčuli

Hotel na Mljetskom jezeru (O. Mljet)

jednički interes se temelji na specifičnim turističkim atraktivnostima, na potencijalu u proizvodnji specifičnih poljoprivrednih proizvoda, ribe i ribljih prerađevina, na značenju jadranskih otoka — pogotovo rubnih za narodnu obranu te na potrebi šire solidarnosti pogotovo za sprečavanje izrazite depopulacije.

Jedan od osnovnih preduvjeta je poboljšavanje infrastrukturnih uvjeta života stanovništva i privredne aktivnosti na otocima, pa se investicijski zahvati kojima se omogućava priključivanje jadranskih otoka na odgovarajuće infrastrukturne sisteme na kopnu smatraju zajedničkim interesom udruženog rada u SR Hrvatskoj putem samoupravnih interesnih zajednica materijalne proizvodnje, te na osnovi zakona sudjelovanjem Republike, zajednica općina Rijeka i Split u djelomičnom pokrivanju troškova održavanja veza otoka s kopnom sredstvima javnog pomorskog prijevoza.

Povezivanje otoka s kopnom mora biti efikasnije pa će se nastaviti ostvarivanje preostalog dijela Programa supstitucije nerentabilnih brodskih linija, a znanstvena i stručna istraživanja treba da utvrde: optimalne tipove trajekata i brzih brodova za prijevoz putnika na relaciji kopno-otoci; nabavke pomorskih prijevoznih sredstava; tretmana brodova trajekata kao objekata infrastrukture; sudjelovanja Republike i zajednica općina Rijeka i Split u djelomičnom pokrivanju odgovarajućih troškova prijevoza; mogućnosti interesnog organiziranja davalaca i korisnika usluga i dr.

Veoma značajan činilac daljnjeg razvoja je opskrba otoka pitkom vodom u čemu će se nastaviti s programima izgradnje vodoopskrbnih sistema i objekata na otocima uz prednost izgradnji vodosprega i nedovršenih vodovoda.

Samoupravnim sporazumom vodoprivrednih interesnih zajednica Republike i dalmatinske i primorsko-istarske vodne zajednice utvrdit će se osnove, mjerila i uvjeti uključivanja investicijskih zahvata kojima se otoci priključuju na regionalne vodoopskrbne sisteme.

Opskrba vodom otoka rješavala se gradnjom lokalnih ili grupnih vodovoda. Vodoistražni ra-

dovi obavljani na otocima radi pronalaženja novih eksploatacionih količina nisu dali očekivane nove količine vode i pokazali su da je za daljnji razvoj neophodno tražiti druga rješenja opskrbe vodom. Od 1967. godine pristupilo se izgradnji nekoliko velikih regionalnih vodovoda iz izvora rijeka Like, Gacke, Cetine, Zrmanje, Krke, Neretve ili iz vodostana hidroelektrana. Uključivanje otoka u regionalne vodovode (Istarski, Primorski, Gornje, Srednje i Donje dalmatinski, Skadarski) je dugoročan proces, a na nekim otocima radi življenja i normalnog privrednog razvoja pitka voda je bitan ograničavajući činilac pa se stoga mora pristupiti i rješavanju pomoću brodova vodonosaca. Vodoprivredne interesne zajednice Republike i zajednica općina Rijeka i Split, Republički organi i Vojno-pomorska oblast predložit će odgovarajući program, način financiranja nabavke, iskorištavanje i održavanje flote vodonosaca na jadranskom otočnom području.

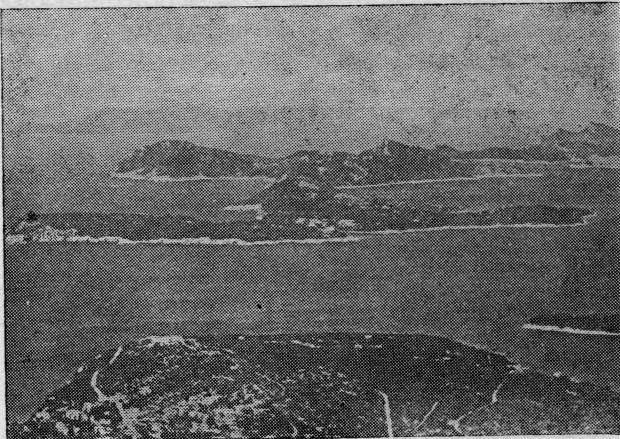
Opskrba otoka električnom energijom vezana je uz sigurnije napajanje i osiguranje dvostrukog napajanja i nastavit će s programom izgradnje i rekonstrukcije mreže prijenosa električne energije. Također je predviđeno izraditi dugoročni sistem opskrbe otoka tekućim energentima, kao i korištenje sunčane energije. Dogovoreno je da studiju o korištenju sunčane energije organizira Privredna komora Hrvatske i zajednica općina do kraja 1986. godine.

Radne organizacije PTT, njihove zajednice u SR Hrvatskoj i zajednicama općina Rijeka i Split utvrdit će uvjete i kriterije sudjelovanja OOUR TT prometa u udruživanju sredstava i obaveza radi uključivanja otoka u TT mrežu SR Hrvatske i dalje i osigurati prioritet razvoja radio-veza s otocima. Samoupravni sporazum trebao bi biti potpisan do kraja 1985. godine.

Drugi dio DD odnosi se na osiguranje osnovnih preduvjeta života i privredne aktivnosti stanovništva na otocima, pogotovo mogućnosti i načina opskrbe stanovnika jadranskih otoka robom široke potrošnje, proizvodima svakodnevne potrošnje, te potrebama društvenih djelatnosti, od kojih je značajan program primarne zdravstvene zaštite i potreba ostvarivanja putem sredstava solidarnosti koje treba utvrditi Savez samoupravnih interesnih zajednica zdravstva i zdravstvenog osiguranja Hrvatske, kao i oblik i način pružanja hitne medicinske pomoći i osigurati sredstva za te svrhe. Također je značajan dogovor o socijalnoj zaštiti starijih osoba i određenim mogućnostima korištenja jeftinijeg prijevoza, ustupanja zemljišta za odgovarajuću mirovinu, te poredke olakšice za neka domaćinstva.

Poduzimanjem poredkih i drugih mjera ekonomske politike stimulirat će se privredne aktivnosti u smislu kao što su mjere poticaja bržeg razvoja privredno nedovoljno razvijenih krajeva SR Hrvatske, osim na razvijenim otocima. Efekti mjera će se izdvajati i usmjeravati kao i uvećani porez na promet za stvaranje uvjeta korištenja raspoloživih resursa.

Stimuliranje razvoja poljoprivredne proizvodnje — maslinarstva, vinogradarstva, agruma, aro-

Dubrovački otoci: Koločep, Lopud i Šipan

matskog i ljekovitog bilja, povrtlarstva, te pčelarstva, stočarstva, ribarstva i marikulture — vršit će se olakšicama u plaćanju poreza iz osobnog dohotka samostalnog obavljanja poljoprivredne djelatnosti radi poticanja robne proizvodnje, nabavke poljoprivredne mehanizacije, za kupnju poljoprivrednog zemljišta, te mjerama kreditne i poreske politike poticati kooperativne odnose. U razvoju ribarske privrede data je prednost otocima.

Radne organizacije turističke privrede uključivat će u vlastitu ponudu na turističkom tržištu kapacitete stanovnika na otocima, kao i politikom kredita, olakšicama u porezu omogućiti osposobljavanje stambenog fonda za prihvata i smještaj turista.

Sudionici DD su svjesni činjenice da intenzivniji privredni razvitak jadranskih otoka zahtijeva velika ulaganja posebno u infrastrukturu i da će u uvjetima ograničenih materijalnih mogućnosti i ukupne razvojne politike zemlje i SR Hrvatske za realizaciju dogovorenog trebati duže vremensko razdoblje, te da je za ostvarivanje DD potreban program osnova dugoročnog društveno-ekonomskog razvitka jadranskih otoka. Zato se skupštine općina obavezuju do kraja 1987. godine da utvrde dugoročne programe ukupnog razvoja za pojedine otoke i skupine otoka. Skupštine općina svojim odlukama i mjerama onemogućit će do kraja 1987. godine izgradnju nekih objekata na otocima, ako ne postoje provedbeni prostorni planovi. Dugoročni programi i prostorni planovi uzeti su kao uvjet za promjenu mjera iz DD nakon 1987. godine.

Osnova za dugoročni program razvitka pojedinog otoka su prirodni uvjeti za razvitak turizma, poljoprivrede, stočarstva, ribarstva i marikulture.

Dogovorom je usmjeren razvitak turizma na osnovi potencijalnih turističkih lokaliteta, opti-

malne gustoće posjetilaca i dr. Tako se predviđa da se turističke zone na velikim i srednjim otocima utvrde po kriteriju od najmanje 15.000 posjetilaca, s mogućim opravdanim izuzecima.

Mogućnost razvoja poljoprivrede, stočarstva, ribarstva i marikulture potrebno je usmjeriti na robnu proizvodnju i suradnju s organizacijama na kopnu.

Dugoročnim programima potrebno je omogućiti zapošljavanje ugostiteljsko-turističkih radnika izvan sezone u radnointezivnim organizacijama.

U financiranju dugoročnog programa društveno-ekonomskog razvitka pojedinih otoka i skupina otoka sudjelovat će Republička zajednica za znanstveni rad i Privredna komora Hrvatske i osnovne privredne komore u Rijeci, Splitu i Zadru.

Ostvarivanje programa jadranskih otoka podržavat će se tako da se investicioni programi ili dijelovi tih programa utvrde kao zajednički interes udruženog rada u okviru SIZ-a materijalne proizvodnje na razini Republike i regija, da se investicioni program i organizacijski zahvati u zadovoljavanju zajedničkih potreba stanovništva podržavaju sredstvima solidarnosti, da se društvenim planovima Republike, zajednica općina i općina utvrde kriteriji i specifične mjere ekonomske politike kojim se OUR-i potiču na ostvarivanje investicijskih programa, da se usmjeravaju inozemni krediti, sredstva banaka i dadu olakšice svim OUR-ima koji svoje razvojne programe usmjere na otoke.

Tako je Društvenim dogovorom o politici razvoja jadranskih otoka («Delegatski vjesnik» br. 305, od 30. 5. 1985. g.) data planska osnova za iduće srednjoročno razdoblje. Na sudionicima, u prvom redu općinama, je da svojom aktivnošću i materijalnim i kadrovskim mogućnostima ostvare dogovoreno.

